

V Bruseli 24. 7. 2020
COM(2020) 606 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Protidrogový program a akčný plán EÚ na boj proti drogám na roky 2021 – 2025

I. Úvod – Nový impulz na komplexné riešenie situácie v oblasti drog

Komisia plánuje v súlade s novou stratégiou EÚ pre bezpečnostnú úniu na roky 2020 – 2024 významne zvýšiť činnosť EÚ v oblasti boja proti nelegálnym drogám prostredníctvom nového rozsiahleho protidrogového programu EÚ. Okrem vplyvu na jednotlivcov v súvislosti so stratami na životoch, zhoršeným zdravím a nenaplneným potenciálom je škody možné vidieť aj v súvislosti so zníženou kvalitou života v komunitách ovplyvnených problémami s drogami. Pokiaľ ide o trh s nelegálnymi drogami, jeho odhadovaná *minimálna* hodnota v EÚ je 30 miliárd eur za rok, čo predstavuje hlavný zdroj príjmu organizovaných zločineckých skupín v EÚ.¹ Takisto je dôležité uvedomiť si značné hospodárske dôsledky súvisiace s užívaním drog a všeobecnejšie aj významný nepriamy negatívny vplyv trhu s drogami v dôsledku napojenia na trestnú činnosť, narušanie legálneho hospodárstva, násilia v komunitách, poškodenia životného prostredia, ako aj toho, že je významnou hnacou silou pre korupciu, ktorá môže oslabiť dobrú správu.

Všetky dostupné údaje² naznačujú, že celková dostupnosť prírodných aj syntetických drog v Európe je stále vysoká. Pre európsky trh s drogami je stále viac typické, že verejnosť má prístup k širokej škále drog s vysokým stupňom čistoty a účinnosti, ktorých cena je v reálnych hodnotách zvyčajne rovnaká alebo nižšia, než aká bola v rámci posledného desaťročia. Užívanie heroínu a iných opioidov má stále na svedomí najvyšší podiel škôd súvisiacich s drogami. Balkánska trasa je aj naďalej kľúčovým koridorom na dovoz heroínu do EÚ, pričom západný Balkán je podľa všetkého stále významným zdrojom pôvodu zachyteného rastlinného kanabису. Trh s kokaínom je po kanabise druhým najväčším trhom s nelegálnymi drogami v EÚ. Používanie kontajnerov na pašovanie kokaínu znamená, že v súčasnosti sú v prístavoch často zachytené veľké množstvá drog, pričom kokaín zachytávaný v Európe vo veľkých množstvách sa vyznačuje vysokým stupňom čistoty, často viac ako 85 %. Severná Afrika podľa všetkého naberá na význame ako tranzitný bod pre letecké aj námorné zásielky kokaínu a kanabisovej živice určených pre európsky trh a možno aj pre iné trhy.

Kanabis a syntetické drogy sa navyše vo veľkej miere vyrábajú aj v rámci EÚ. Nové psychoaktívne látky sú aj napriek zníženému počtu prvých prípadov zaznamenania v Európe aj naďalej dovážané najmä z Číny a Indie, ktoré predstavujú aj hlavné zdroje drogových prekurzorov používaných prevažne pri výrobe nelegálnych syntetických drog v EÚ. Zdá sa, že EÚ sa stále častejšie využíva ako oblasť tranzitu niektorých drog, napr. kokaínu, určených pre iné trhy, a drogy, ako sú vysoko účinné syntetické opioidy, sa stále častejšie predávajú na internete a odosielať poštou. Na záver je dôležité poznamenať, že v dnešnom prepojenom svete sa drogová problematika dostáva na globálnu úroveň. Tieto fakty viedli k tomu, že medzinárodná komunita sa dohodla na zintenzívnení opatrení, posilnení spolupráce a urýchlení vykonávania spoločných záväzkov s cieľom riešiť celosvetovú drogovú situáciu v rámci ministerského vyhlásenia Komisie OSN pre omamné látky (CND) z roku 2019.³

¹ EMCDDA a Europol (2019). Správa o trhu s drogami v EÚ.

² Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

³ Komisia OSN pre omamné látky, *Ministerial declaration on strengthening our actions at the national, regional and international levels to accelerate the implementation of our joint commitments to address and counter the world drug problem* (ministerské vyhlásenie o zintenzívnení našich opatrení na

Organizované zločinecké skupiny, z ktorých je viac ako tretina priamo zapojená do činnosti na trhoch s drogami⁴, sú takisto veľmi prispôsobivé. Pandémia COVID-19 napriek obmedzeniam pohybu zväčša neovplyvnila pohyb veľkých množstiev drog medzi členskými štátmi.⁵ Opatrenia na obmedzenie pohybu v súvislosti s ochorením COVID-19 však dočasne narušili svetový trh s drogami, čo viedlo k nedostatku a vyšším cenám niektorých druhov drog.⁶ Dodržiavanie bezpečnej vzdialenosti takisto viedlo k narušeniu na úrovni distribúcie drog v Európe a nestabilná situácia viedla ku zvýšenému násiliu medzi strednými dodávateľmi a distribútormi.⁷ Pokiaľ ide o zdravotné aspekty v súvislosti s drogami, dopyt po protidrogovej liečbe a službách v oblasti znižovania škôd by mohol ďalej narastať, aj keď pre niektoré členské krajiny predstavuje kontinuálna starostlivosť o užívateľov drog problém z dôvodu nedostatku zamestnancov, prerušeniu a zatvoreníu služieb.⁸ Keďže situácia sa rýchlo mení, bude rovnako dôležité včas identifikovať možný strednodobý a dlhodobý vplyv aktuálnej pandémie na služby v oblasti užívania drog, užívanie drog a trh s drogami, a primerane na ne zareagovať.

Hodnotenie protidrogovej stratégie EÚ na roky 2013 – 2020⁹ a následných dvoch akčných plánov¹⁰ potvrdilo, že drogová problematika a výzvy, ktoré predstavuje, sa musia naďalej riešiť na vnútroštátnej úrovni, úrovni EÚ, ako aj na medzinárodnej úrovni. Spomedzi jeho záverov stojí za povšimnutie, že bezpečnostné a zdravotné aspekty, ktoré sú dôsledkom trhu s nelegálnymi drogami, sú aj naďalej základom riešenia širších a horizontálnych prvkov drogovkej problematiky.¹¹ Musíme stavať na práci, ktorú sme urobili v minulosti na základe protidrogovej stratégie EÚ zohľadnenej špecializovanými agentúrami EÚ pre spravodlivosť a vnútorné záležitosti, najmä z hľadiska koordinácie a spolupráce, aktívnej diskusie a analýzy, posilneného dialógu a spolupráce na medzinárodnej úrovni a lepšieho porozumenia všetkým aspektom drogovkej problematiky a účinkom intervencií. EÚ potrebuje zásadnú zmenu v prístupe k protidrogovej politike. Preto tento program zintenzívni prístup EÚ k drogám a prinesie odvážny program protidrogovej politiky na dosiahnutie konkrétnej a ambicióznej zmeny. Pomocou neho sa zvýši úsilie vo všetkých rozmeroch protidrogovej politiky, najmä na strane bezpečnosti, kde je najobsiahlejší a uvádza konkrétne opatrenia na riešenie predchádzajúcich nedostatkov.

Protidrogový program EÚ bol vyvinutý na základe procesu konzultácií s členskými štátmi a príslušnými zainteresovanými stranami. Vychádza z informácií priebežného posúdenia¹² a záverečného hodnotenia protidrogovej stratégie EÚ na roky 2013 – 2020

vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni s cieľom urýchliť vykonávanie našich spoločných záväzkov a riešiť celosvetový drogový problém a bojovať s ním).

⁴ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁵ EMCDDA a Europol, Trhy s drogami v EÚ – vplyv pandémie COVID-19, máj 2020.

⁶ Viac informácií nájdete v poznámke pod čiarou č. 5.

⁷ Pozri poznámku pod čiarou č. 5.

⁸ Viac informácií nájdete v dokumente EMCDDA (marec 2020). Vplyv pandémie COVID-19 na užívateľov drog (UD) a poskytovateľov protidrogových služieb.

⁹ Ú. v. EÚ C 402, 29.12.2012, s. 1.

¹⁰ Ú. v. EÚ C 351, 30.11.2013, s. 1, a Ú. v. EÚ C 215, 5.7.2017, s. 21.

¹¹ Závery hodnotenia nájdete v pracovnom dokumente útvarov Komisie: Hodnotenie protidrogovej stratégie EÚ na roky 2013 – 2020 a akčného plánu EÚ na boj proti drogám na roky 2017 – 2020, júl 2020 [SWD(2020) 150].

¹² COM(2017) 195.

a následných dvoch akčných plánov. Zaoberá sa drogovou situáciou popísanou v hlavných správach EÚ o drogách z roku 2019 [výročná európska správa o drogách¹³ od Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť (EMCDDA) a správa o trhu s drogami v EÚ¹⁴ od EMCDDA a Europolu] a v celosvetovej správe UNODC o drogách¹⁵. Tieto správy sú zdrojom informácií, na ktoré sa odkazuje v protidrogovom programe EÚ. Zohľadňuje aj európsku príručku o zdravotných a sociálnych opatreniach na riešenie problémov s drogami¹⁶, kde sa skúmajú technické dôkazy toho, na čom by sa mali zakladať účinné opatrenia vo vzťahu k užívaniu drog.

II. Ciele a hlavné zásady protidrogovej politiky EÚ

So zreteľom na vážnu situáciu v súvislosti s obchodovaním s drogami a užívaním nelegálnych drog v Európe využíva protidrogový program EÚ taký prístup k riešeniu drogovej problematiky na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni, ktorý je integrovaný, vyvážený, multidisciplinárny a založený na dôkazoch.

Cieľom protidrogového programu EÚ je chrániť občanov prostredníctvom lepších koordinovaných opatrení, ktoré budú: i) mať významný a merateľný vplyv na bezpečnostné a zdravotné problémy spôsobené užívaním drog a činnosťou trhu s drogami; a ii) riešiť priame aj nepriame dôsledky tohto problému vrátane spojitosti s násilím a inými formami závažných trestných činov, súvisiacich zdravotných a spoločenských problémov, poškodenia životného prostredia, a zároveň zvyšovať informovanosť verejnosti a politiky o týchto problémoch.

Protidrogový program EÚ sa zakladá na týchto hlavných zásadách:

a) Základné hodnoty Európskej únie a základné zásady práva EÚ: rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, sloboda, demokracia, rovnosť, solidarita, zásady právneho štátu, bezpečnosť a ľudské práva.

b) Multidisciplinárny prístup: v záujme vykonávania protidrogového programu EÚ je potrebná ďalšia a lepšia spolupráca všetkých partnerov na vnútroštátnej úrovni¹⁷, inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ (hlavnú úlohu zohrávajú aj naďalej najmä EMCDDA a Europol)¹⁸, ako aj sektorových organizácií a organizácií občianskej spoločnosti.

¹³ [http://www.emcdda.europa.eu/publications-database?f\[0\]=field_series_type:404](http://www.emcdda.europa.eu/publications-database?f[0]=field_series_type:404).

¹⁴ <http://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/eu-drug-markets-report-2019>.

¹⁵ UNODC, *World Drug Report 2020* (Globálna správa o drogách za rok 2020).

¹⁶ Zdravotné a sociálne opatrenia na riešenie problémov s drogami: európska príručka, EMCDDA. http://www.emcdda.europa.eu/responses-guide_sk.

¹⁷ Napríklad orgány presadzovania práva, colníci vrátane colných laboratórií, kontrola hraníc, justícia, väznice a nápravné zariadenia, úrady civilného letectva a námornej dopravy, poštové služby, zainteresované strany zapojené do výskumu a inovácií, sociálne služby a služby liečby drogovej závislosti vrátane zdravotníckych pracovníkov a sektory vzdelávania a prevencie.

¹⁸ Iné agentúry a orgány EÚ zapojené do riešenia drogovej problematiky sú napr. Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž – Frontex, Námorné centrum analýz a operácií – narkotiká (MAOC-N), Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach – Eurojust a Agentúra Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva – CEPOL, Agentúra Európskej únie pre

c) Integrácia do vonkajšej činnosti EÚ: prístup a ciele protidrogového programu EÚ by sa v rámci vonkajšej činnosti EÚ mali presadzovať koordinovaným a integrovaným spôsobom. Ako sa vyvíjajú hrozby a bezpečnostné výzvy, vnútorná a vonkajšia bezpečnosť sú čoraz viac prepojené. Ochrana občanov EÚ pred problémami súvisiacimi s drogami preto vyžaduje súdržnosť a úzku spoluprácu medzi cieľmi protidrogového programu EÚ a vonkajšou činnosťou EÚ tam, kde je to primerané. Vonkajšia činnosť EÚ v oblasti drog by mala byť založená na komplementárnych a vzájomne sa posilňujúcich zásadách spoločnej zodpovednosti, mnohostrannosti a koordinovaných globálnych reakcií.¹⁹

d) Reakcie založené na vede a dôkazoch a podpora inovácií: vo výskume je potrebné úsilie s cieľom identifikovať priority, dosiahnuť synergie a koordináciu a účinne šíriť zistenia. Malo by sa zintenzívniť úsilie týkajúce sa vývoja, prijatia a použitia nových technológií na lepšie monitorovanie, analyzovanie a reagovanie na trendy a hrozby nelegálnych trhov s drogami a na zlepšenie pripravenosti reagovať na rýchle zmeny.

Protidrogový program EÚ poskytuje politický a strategický rámec pre účinné a komplexné riešenie výziev v oblasti bezpečnosti a verejného zdravia súvisiacich s drogami prostredníctvom nasadenia všetkých príslušných nástrojov na lokálnej a vnútroštátnej úrovni, úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni. Okrem toho by mal EÚ umožniť postupovať jednotne pri podporovaní prístupu protidrogového programu EÚ, ktorý je založený na dôkazoch, integrovaný, vyvážený a multidisciplinárny. To má osobitný význam pri snahe o posilnenie dialógu a spolupráce s tretími krajinami, regiónmi a medzinárodnými organizáciami, ako aj mnohostrannými fórami.

Protidrogový program EÚ stanovuje osem strategických priorít protidrogovej politiky EÚ na nadväzujúcich päť rokov v troch hlavných oblastiach. Po prvé protidrogový program EÚ poskytuje komplexný súbor zlepšených bezpečnostných opatrení zameraných na všetky aspekty nelegálneho obchodovania s drogami od organizovaných zločineckých skupín po riadenie vonkajších hraníc a nelegálnu distribúciu a výrobu drog v EÚ. Po druhé sa zaoberá prevenciou a zvyšovaním informovanosti o nepriaznivých účinkoch drog vrátane ich spojenia s násilím a inými formami kriminality. Po tretie je rovnako dôležité aj riešenie škôd súvisiacich s drogami. Musíme zabezpečiť, aby tí, ktorí potrebujú pomoc, mali prístup k účinnej liečbe, a aby sa zaviedol rozsiahly rámec na zníženie rizík a škôd s cieľom obmedziť negatívne dôsledky užívania drog nielen pre užívateľov drog, ale aj pre ich rodiny a komunity. V rámci nového protidrogového programu EÚ sa kladie osobitný dôraz aj na podporu vyváženého a komplexného prístupu k riešeniu problému užívania drog vo väzenskom prostredí, teda v oblasti, kde je vzhľadom na špecifický kontext potrebný strategický, štruktúrovaný a koordinovaný prístup.

Protidrogový program EÚ dopĺňa akčný plán na boj proti drogám v **prílohe 1**, ktorý sa zaoberá konkrétnymi operačnými krokmi a opatreniami, ktorých cieľom je uľahčiť vykonávanie ôsmich strategických priorít.

základné práva – FRA, Európska agentúra pre lieky – EMA, Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb – ECDC.

¹⁹ EÚ takisto opakuje svoj dlhodobý záväzok k prístupu, ktorý je opísaný v záverečnom dokumente z osobitného zasadnutia Valného zhromaždenia OSN o celosvetovom probléme s drogami z roku 2016 <https://undocs.org/A/RES/S-30/1>.

III. Strategické priority

A) ZVÝŠENÁ BEZPEČNOSŤ – NARÚŠANIE TRHOV S DROGAMI

1. Narušiť a zlikvidovať hlavné vysoko rizikové organizované zločinecké skupiny v oblasti drog, ktoré páchajú organizovanú trestnú činnosť alebo vznikli v členských štátoch EÚ, alebo sa na ne zameriavajú, a riešiť prepojenia s inými bezpečnostnými hrozbami

Trhy s drogami sa vyznačujú cezhraničným charakterom a identifikované organizované zločinecké skupiny v oblasti drog často páchajú rozmanitú trestnú činnosť. V EÚ je viac ako jedna tretina týchto skupín priamo zapojená do trhov s drogami a približne dve tretiny z nich sú spájané so širokou škálou trestných činov vrátane korupcie²⁰ a legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ktoré im túto činnosť umožňujú. Obchodovanie s nelegálnymi drogami je navyše prepojené s inými oblastami závažnej trestnej činnosti, napríklad s obchodovaním s ľuďmi,²¹ prevádzacstvom a obchodovaním so zbraňami, ako aj obchodovaním s falšovanými, neštandardnými a nepovolenými liekmi. V malom množstve prípadov sa zistilo aj možné prepojenie s financovaním terorizmu/terorizmom.

Hlavným cieľom na úrovni EÚ by preto mali byť operácie veľkého rozsahu z hľadiska množstva drog alebo ziskov, ako aj operácie, ktoré sú menšieho rozsahu, ale sú mimoriadne škodlivé v dôsledku účinnosti drog, ktorých sa týkajú, napr. syntetických opioidov. Malo by sa to stať jednou z priorít v synergii s cyklom politík EÚ v oblasti organizovanej a závažnej medzinárodnej trestnej činnosti (EMPACT)²², ktorá identifikuje, stanovuje priority a rieši hrozby použitím prístupu založeného na komoditách. Aby bolo možné narušiť štruktúru velenia organizovaných zločineckých skupín, prioritne by sa malo zamerať na ciele na najvyšších miestach, ale aj na etablované ciele na strednej úrovni, ktoré sú dôležité pre udržanie operačnej kontinuity týchto skupín. Zacieliť by sa malo na všetkých aktéroch reťazca, ktorí majú dostatočné skúsenosti na to, aby zabezpečili kontinuitu zločineckých operácií.

Po druhé, aby sa organizovaným zločineckým skupinám odobrali možnosti páchať trestné činy v budúcnosti a infiltrovať sa do legálneho hospodárstva, malo by sa zamerať na sledovanie, zmrazenie a skonfiškovanie enormných ziskov pochádzajúcich z obchodovania s drogami a s ním súvisiacich trestných činov. V záujme účinného boja proti obchodovaniu s drogami musíme zabezpečiť, aby sa nelegálne zisky nevracali do reťazca ponuky drog a neumožňovali kriminálne správanie, napr. korupciu a násilie, alebo iné formy závažnej a organizovanej trestnej činnosti, akými sú obchodovanie s ľuďmi či dokonca terorizmus. Okrem toho by sa mali zvážiť aj opatrenia na obmedzenie zločinného využívania nástrojov umožňujúcich obchod s drogami,

²⁰ Korupcia má v rámci obchodu s drogami dvojnásobný význam. Organizované zločinecké skupiny využívajú korupciu na uľahčenie pašovania drog a obrovské výnosy z nelegálnych drog podporujú všeobecné možnosti organizovaných skupín využívať korupciu v legálnom hospodárstve.

²¹ Drogy a obchodovanie s ľuďmi môžu byť vzájomne prepojené tromi širokými, niekedy sa prekrývajúcimi, spôsobmi: keď obchodovanie s drogami a obchodovanie s ľuďmi vykonávajú rovnaké organizované zločinecké skupiny, keď je osoba, ktorá sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi, nútená, aby sa zapojila do obchodu s drogami, keď sú drogy súčasťou procesu obchodovania s ľuďmi, kde slúžia na uľahčovanie a udržiavanie zneužívania zraniteľných jednotlivcov. Pozri COM(2018) 777; Vykonávanie akčného plánu agentúry Eurojust proti obchodovaniu s ľuďmi 2012 – 2016, záverečná hodnotiaca správa, Eurojust 2017.

²² <https://www.europol.europa.eu/empact>.

napr. zariadení v laboratóriách na výrobu drog, strelných zbraní, sfalšovaných dokumentov a technológií šifrovania. Nakoniec, zaistené a skonfiškované prostriedky a zisky z drogovej trestnej činnosti by sa mohli použiť na podporu opatrení na zníženie ponuky a dopytu po drogách.

Po tretie by sa mala posilniť súčasná spolupráca a mala by sa vyvíjať snaha o štruktúrovanú spoluprácu s krajinami a regiónmi, ktoré sú zdrojom alebo tranzitným miestom drog, ako aj s príslušnými regionálnymi organizáciami, vrátane ďalších cieľených programov podpory a spolupráce, ktoré systematicky zahŕňajú príslušné agentúry EÚ, najmä Europol a EMCDDA, v súvislosti s predchádzaním trestným činom spojeným s drogami a spoluprácou v oblasti presadzovania práva, ako aj prostredníctvom riešenia prepojení s ďalšími druhmi organizovanej trestnej činnosti. Je dôležité poskytnúť Europolu a EMCDDA príslušné prostriedky potrebné na to, aby mohli podporovať operatívnu činnosť členských štátov v súvislosti s drogami. V tomto kontexte bude potrebné zintenzívniť aj operačnú činnosť platformy EMPACT. Opatrenia v rámci tejto priority sa budú okrem propagácie a podpory spolupráce medzinárodných orgánov presadzovania práva a protidrogových pozorovacích staníc nepretržite snažiť o riešenie hlavných príčin a hnacích mechanizmov organizovanej trestnej činnosti a posilnenie odolnosti miestnych komunít.

Prioritné oblasti na riešenie:
1.1. Zacielenie na vysoko rizikové organizované zločinecké skupiny, ktoré sú aktívne na trhoch s drogami v EÚ aj na cezhraničnej úrovni, a narúšanie zločineckých obchodných modelov, najmä tých, ktoré podporujú spoluprácu medzi rôznymi zločineckými skupinami.
1.2. Príjmy a prostriedky organizovaných zločineckých skupín zapojených do trhov s drogami a opätovné použitie skonfiškovaného majetku na sociálne účely.
1.3. Medzinárodná spolupráca s tretími krajinami alebo regiónmi a zapojenie príslušných agentúr EÚ.

2. Zlepšiť odhaľovanie nelegálneho veľkoobchodu s drogami a drogovými prekurzormi na vstupných a výstupných miestach EÚ

Na trhy s drogami v EÚ treba nahliadať z celosvetovej aj regionálnej perspektívy.²³ Na rôzne regióny sa viažu osobitné výzvy, ktoré spôsobujú, že niektoré miesta vstupu do EÚ alebo výstupu z nej po mori, po súši alebo vzduchom majú vysokú prioritu z hľadiska nelegálneho veľkoobchodu s drogami a prekurzormi, ktoré zahŕňajú nové nekontrolované a nemonitorované prekurzorové chemické látky. Osobitná pozornosť by sa mala venovať „dizajnerským prekurzorom“²⁴, keďže tieto chemické látky sa v súčasnosti najviac

²³ Vývoj výroby drog v Latinskej Amerike a Afganistane má jednoznačný vplyv na trh s drogami v EÚ. Čína (a v menšom rozsahu aj India) je dôležitá ako krajina pôvodu drogových prekurzorov a nových psychoaktívnych látok. V niektorých susediacich krajinách, napr. v Maroku, Turecku a na západnom Balkáne, sú organizované zločinecké skupiny, ktoré sú úzko prepojené s etnickými skupinami žijúcimi v EÚ, čo mení dynamiku v ponuke drog. Afrika je dôležitá z hľadiska svojej narastajúcej úlohy ako oblasti na obchodovanie a tranzit. Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

²⁴ Z chemického hľadiska sú dizajnerské prekurzory blízkymi príbuznými drogových prekurzorov zaradených na zoznamy, ale zámerne sa vyrábajú tak, aby sa obišli kontroly vykonávané príslušnými orgánmi.

používajú v nelegálnej výrobe syntetických drog v EÚ a predstavujú mimoriadnu výzvu pre orgány presadzovania práva. Miesta vstupu a výstupu (centrá), ktoré sa používajú na obchodovanie s drogami v kontajneroch alebo náklade môžu viesť k narušeniu obchodu v EÚ, zvyšovaniu korupcie a oslabeniu dobrej správy. Vonkajšie hranice EÚ (námorné, pozemné aj vzdušné) majú navyše prirodzené slabé miesta, ktoré sa v kontexte obchodu s drogami dajú využiť. Je strategicky dôležité monitorovať najmä námorné a letecké oblasti obklopujúce hranice EÚ v súvislosti s ich využívaním zo strany obchodníkov s drogami. Námorné hranice tvoria viac ako 70 % vonkajších hraníc EÚ.

Významné známe prístavy, letiská a pozemné miesta vstupu a výstupu v EÚ využívané ako centrá veľkoobchodu s drogami by sa preto mali zaradiť medzi najvyššie priority v rámci opatrení zameraných na obchodovanie s drogami. Súčasťou opatrení by malo byť zlepšenie analýzy colných rizík kontajnerov a nákladu, profilovania, zdieľania spravodajských informácií a účinná spolupráca naprieč a medzi príslušnými agentúrami EÚ a orgánmi presadzovania práva, colníkmi a kontrolou hraníc členských štátov a príslušnými agentúrami partnerských krajín. Zistilo sa, že rozhodujúcu úlohu v boji proti pašovaniu drog má zlepšenie výmeny informácií a užšia spolupráca medzi colnými a policajnými orgánmi. Pozornosť by sa mala venovať aj ďalšiemu rozvoju a rozširovaniu protikorupčných opatrení týkajúcich sa týchto centier a zaznamenávaní akýchkoľvek efektov premiestnenia v dôsledku účinnej intervencie.

Po druhé je dôležité monitorovať námorné, pozemné a vzdušné hranice v súvislosti s nelegálnym prechádzaním v kontexte obchodu s drogami. V tomto ohľade je dôležité posilniť opatrenia týkajúce sa situačnej informovanosti na všetkých vonkajších hraniciach EÚ, a to aj v rámci Frontexu, v spolupráci s členskými štátmi. Prioritne by sa malo zamerať na vzdušné a námorné hranice z dôvodu ich prirodzenej zraniteľnosti, obmedzenému monitorovaniu, ako aj strategického významu všeobecného vzdušného²⁵ priestoru, Atlantického oceánu a Stredozemného mora. Námorná doprava pokračovala relatívne bez obmedzení aj počas pandémie ochorenia COVID-19 a organizované zločinecké skupiny zapojené do masovej prepravy drog do Európy tak mali aj naďalej príležitosti na obchodovanie²⁶. Mali by sa posilniť a rozšíriť činnosti ako sú tie, ktoré vykonáva Námorné centrum analýz a operácií – narkotiká (MAOC-N), napr. monitorovanie plavidiel a lietadiel, ktoré sú predmetom záujmu a prevážajú nelegálne drogy na širom mori a vo vzdušnom priestore okolo známych námorných hraníc a vzdušného priestoru EÚ zneužívaných na tento účel, s cieľom zadržať ich keď sa dostanú do prvého prístavu vstupu na územie EÚ alebo ešte predtým. V tejto súvislosti je ohrozením pre bezpečnosť EÚ aj všeobecný vzdušný priestor, ktorý stále častejšie zneužívajú obchodníci s drogami a ktorý nie je dostatočne monitorovaný. Medzinárodná spolupráca v oblasti námornej a leteckej dopravy bude naďalej zásadná pre zlepšenie spravodajských schopností členských štátov a agentúr EÚ zodpovedných za bezpečnosť hraníc, ako aj ich schopnosti reagovať v reálnom čase.

Prioritné oblasti na riešenie:
2.1. Pašovanie drog do EÚ a z EÚ prostredníctvom zavedených obchodných kanálov

²⁵ Vzdušný priestor zahŕňa pravidelnú leteckú dopravu vrátane prepravy pasažierov aj nákladnej dopravy na pravidelných trasách a všeobecné letectvo, ktorého súčasťou sú aj všetky ostatné komerčné a súkromné civilné lety.

²⁶ Pozri poznámku pod čiarou č. 5.

(legálnych kanálov).

2.2. Nelegálne alebo nedeklarované prechádzanie hraníc EÚ.

3. Zlepšiť účinné monitorovanie logistických a digitálnych kanálov, ktoré sa zneužívajú na distribúciu stredných a malých množstiev drog, a zlepšiť zachytávanie nelegálnych látok, ktoré sa pašujú cez tieto kanály, v úzkej spolupráci so súkromným sektorom

Trh s drogami stále viac využíva digitálne možnosti. Na online predaj drog sa využívajú legálne online trhy aj trhy na darknete, ako aj sociálne médiá a aplikácie na mobilnú komunikáciu. Použitie týchto technológií významne uľahčuje distribúciu drog, nových psychoaktívnych látok, prekursorov a zariadenia potrebného na výrobu drog a vytvára nové výzvy v oblasti presadzovania práva a verejného zdravia. Obchodovanie s drogami prostredníctvom poštových služieb a služieb expresnej prepravy zasahuje všetky členské štáty a mnoho krajín zaznamenáva značný nárast počtu listov a balíkov, ktoré obsahujú drogy²⁷. Konkrétne smerovanie poštových zásielok sa môže značne líšiť vrátane priamych trás od zdroja do cieľa alebo prostredníctvom tranzitných centier EÚ a miest mimo EÚ. Tieto poštové zásielky môžu pochádzať z EÚ alebo spoza vonkajších hraníc EÚ.

V dôsledku toho je potrebné lepšie a koordinované monitorovanie a analýza hrozieb, ktoré predstavuje dostupnosť drog prostredníctvom platforiem sociálnych médií, aplikácií, internetových/darknetových trhovísk²⁸, ako aj používanie online platieb (vrátane kryptomien) a šifrovanej digitálnej komunikácie. V tomto kontexte by sa mala zvýšiť účasť súkromného sektora.

Po druhé je potrebné prísnejšie monitorovanie zásielok obsahujúcich nelegálne látky v úzkej spolupráci s poštovými službami a službami expresného doručovania. Úloha nových technológií a umelej inteligencie sa dá preskúmať v rámci zlepšovania kontrol a postupov vrátane posudzovania rizík v súvislosti s poštovými zásielkami²⁹ s možnosťou úplného využívania pokročilých elektronických údajov o všetkých položkách, ktoré pochádzajú z hlavných krajín pôvodu (na medzinárodnej úrovni aj na úrovni EÚ).

Po tretie orgány presadzovania práva v súčasnosti nedostatočne monitorujú cezhraničné železničné dopravné prepojenia a riečne kanály a všeobecný vzdušný priestor, ktoré je možné zneužiť ako možné kanály na obchodovanie s drogami. Na posilnenie monitorovania a cieleného vyšetrovania založeného na riziku, ktoré sa zameriava na menšie morské a riečne prístavy, malé/miestne letiská a železničné stanice, je potrebné zvýšiť informovanosť.

Prioritné oblasti na riešenie:

²⁷ Viac informácií nájdete v poznámke pod čiarou č. 1.

²⁸ Napríklad sa odhaduje, že približne dve tretiny ponúk na darknetových trhoch súvisia s drogami, pričom zvyšné ponuky sa týkajú iných nelegálnych tovarov a služieb. Viac informácií o digitálnych trhoch s drogami nájdete v poznámke pod čiarou č. 1.

²⁹ Poštová zásielka: adresovaná zásielka v konečnej podobe, v ktorej ju prepravuje poskytovateľ poštových služieb. Okrem písomností patria medzi zásielky napríklad aj knihy, katalógy, noviny, periodická tlač a poštové balíky obsahujúce tovar s komerčnou hodnotou alebo bez nej.

3.1. Digitálne trhy s drogami.

3.2. Poštové služby a služby expresného doručovania.

3.3. Železničné a riečne kanály a všeobecný vzdušný priestor v EÚ.

4. Zlikvidovať výrobu a spracovanie drog, zabrániť zneužívaniu drogových prekurzorov a obchodovaniu s nimi na účely výroby nelegálnych drog a odstrániť nelegálne pestovanie

Dôsledkom výroby drog je ohrozenie zdravia a bezpečnosti, ako aj poškodenie životného prostredia. Zabránenie výrobe drog v Európe a v partnerských krajinách významne prispeje k zníženiu ponuky a dostupnosti drog na domácom trhu v EÚ a na účely vývozu. Dôsledkom toho, že EÚ je významnou oblasťou na výrobu syntetických drog a kanabisu je aj poškodenie životného prostredia vysýpaním chemického odpadu, čo ohrozuje jednak osoby, ktoré sú do toho zapojené, ako aj komunity, kde sa výroba nachádza. Na nelegálnych skládkach sa každoročne likvidujú tony chemického odpadu vytvoreného počas výroby syntetických drog. Odhaduje sa napríklad, že pri výrobe 1 kg amfetamínu sa vytvorí 20 až 30 kg odpadu³⁰. Výroba niektorých prekurzorov z alternatívnych chemických látok takisto vedie k vytváraniu značného množstva odpadu, a to už aj pred samotnou výrobou syntetických drog.

Vzhľadom na to je potrebné ďalšie úsilie orgánov presadzovania práva s cieľom nájsť a zlikvidovať nelegálne laboratóriá na výrobu syntetických drog, ako aj zastaviť vývoz drog vyrobených v EÚ. V súvislosti s poškodením životného prostredia je mimoriadne dôležité riešiť vplyv na životné prostredie, ohrozenie zdravia a náklady spojené s chemickým odpadom vytvoreným výrobou syntetických drog, o ktorých hovorí aj EMPACT. Zaznamenaný rozsah celkového poškodenia životného prostredia je vysoký, ale je potrebné ďalej investovať do monitorovania a výskumu s cieľom lepšie porozumieť narastajúcim problémom v tejto oblasti³¹. Na záver je potrebné dodať, že problémy súvisiace so zneužívaním drogových prekurzorov a vývojom dizajnerských prekurzorov sa musia riešiť na európskej úrovni.

Po druhé sa v EÚ alebo v jej tesnej blízkosti objavuje a likviduje stále väčší počet miest, kde sa pestuje kanabis³². Orgány presadzovania práva by mali zlepšiť opatrenia s cieľom účinnejšieho boja proti nelegálnym drogám. Okrem toho by sa malo riešiť aj pestovanie nelegálnych drog v tretích krajinách s možnými dôsledkami pre EÚ, najmä maku siateho na výrobu heroínu a rastlín koka na výrobu kokaínu, a to ďalším záväzkom vyvíjať alternatívne opatrenia: bojovať proti základným príčinám vzniku nelegálnych drogových ekonomík prostredníctvom integrovaného prístupu spájajúceho úsilie v oblasti rozvoja vidieka, zmierňovania chudoby, sociálno-ekonomického rozvoja, podpory prístupu k pôde a práv k držbe pôdy, ochrany životného prostredia a zmien klímy, podpory právneho štátu, bezpečnosti a dobrej správy v úplnom súlade s medzinárodnými záväzkami v oblasti ľudských práv a záväzku týkajúceho sa rodovej rovnosti. Takisto sa

³⁰ Pozri poznámku pod čiarou č. 1, s. 162-163.

³¹ V súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva.

³² Viac informácií nájdete v poznámke pod čiarou č. 1.

musia monitorovať možné nové hrozby, akými sú výroba metamfetamínu na základe extrahovania efedrínu a pseudoefedrínu z rastlín pestovaných v tradičných regiónoch výroby ópia a zavedenie nových, upravených alebo účinnejších kmeňov známych drog na rastlinnom základe, napr. kanabis a koka, a musia sa posúdiť ich možné dôsledky pre EÚ.

Prioritné oblasti na riešenie:
4.1. Výroba syntetických drog a poškodenie životného prostredia.
4.2. Pestovanie v EÚ a mimo nej.

B) PREVENCIA A ZVYŠOVANIE INFORMOVANOSTI

5. Predchádzať užívaniu drog, zlepšiť predchádzanie trestnej činnosti a zvyšovať informovanosť o negatívnych účinkoch drog na občanov a komunity

Dopyt po drogách narastá. Nelegálny charakter trhu s drogami znamená, že osoby, ktoré užívajú drogy, môžu byť vystavené širokej škále škôd, ktoré sa môžu rozšíriť aj na ich rodiny a komunity. Je preto nevyhnutná komplexná prevencia a programy na zvyšovanie informovanosti. V súčasnosti už je dostupných mnoho programov zameraných na včasné zisťovanie a intervenciu, podporovanie zdravého životného štýlu a prevencie vrátane programov financovaných z rozličných fondov EÚ³³. Sú však potrebné aj ďalšie stratégie, ktoré vybudujú odolnosť širokej verejnosti a zamerajú sa na tých najzraniteľnejších. Aj napriek už zavedeným programom takéto stratégie však v niektorých oblastiach chýbajú alebo zahŕňajú opatrenia, ktorých účinnosť nie je podložená spoľahlivými dôkazmi. Násilie, ktoré pramení z obchodu s drogami, vrátane vražd prispieva k pocitom neistoty v komunitách rovnako ako fungovanie otvorených trhov s drogami. Údaje o vraždách súvisiacich s drogami naznačujú, že v niektorých krajinách EÚ ide o významný jav³⁴. Meniaci sa obchodný model, ktorý využívajú organizované zločinecké skupiny, má za následok narastajúcu hrozbu, že európsky trh s drogami je hnacím mechanizmom zvyšujúceho sa násillia v našich komunitách a korupčných praktík v EÚ. Opatrenia na obmedzenie pohybu v súvislosti s ochorením COVID-19 by mohli tento trend ešte zvýšiť tak, že spôsobia väčšiu rivalitu medzi drogovými gangmi.

Vzhľadom na to by sa mali uprednostniť opatrenia založené na dôkazoch na prevenciu a podporu skupín, u ktorých je riziko experimentovania s drogami a vyvinutia vzorcov užívania drog, na základe vedeckého porozumenia tým, ktorí sú najviac ohrození, ako aj prístupom, ktoré sa preukázali ako účinné. Školy a mladí ľudia budú v rámci tejto preventívnej činnosti predstavovať významnú cieľovú skupinu. Osobitná pozornosť sa však musí venovať aj skupinám, ktoré boli označené za mimoriadne zraniteľné a ktorých súčasťou sú deti a mladí ľudia žijúci v rodinách s rodičmi, ktorí majú históriu porúch spôsobených užívaním návykových látok, ľudia s psychickými problémami, ľudia trpiaci rozličnými formami chronickej bolesti/únavovými syndrómami, bezdomovci, migranti

³³ Podrobný prehľad intervenčných programov týkajúcich sa drog nájdete v databáze dôkazov EMCDDA o intervenciách v súvislosti s drogami vrátane preventívnych opatrení, ktorá je súčasťou portálu s najlepšimi postupmi, <https://www.emcdda.europa.eu/best-practice/evidence-summaries>.

³⁴ Viac informácií nájdete v poznámke pod čiarou č. 1.

a maloleté osoby bez sprievodu a mladí ľudia v systéme trestnej justície. Musia sa zväžiť aj potreby žien, ktoré sú zraniteľné v súvislosti s drogovými problémami.

Po druhé je dôležité uviesť si vplyv drogovej trestnej činnosti a bojovať proti jej hrozbám, akými sú násilie a zastrašovanie, ako aj korupcia a s nimi súvisiaci negatívny dosah na legálne hospodárstvo. Takisto je potrebné bojovať proti zneužívaniu zraniteľných skupín a osôb, ktoré majú problémy s drogami, organizovanými zločineckými skupinami. Predchádzanie týmto hrozbám a boj proti nim predstavuje náročnú výzvu, ktorá vyžaduje koordinovanú činnosť na úrovni EÚ a naprieč mnohými sektormi.

Po tretie cielené zvyšovanie informovanosti vrátane podpory voľby zdravotného životného štýlu medzi mladými ľuďmi, deťmi a zraniteľnými skupinami je dôležité v súvislosti so zvyšovaním odolnosti obyvateľstva proti drogovým problémom. Ciele zvyšovania informovanosti by mohli zahŕňať zlepšovanie všeobecného vzdelania v súvislosti s účinkami drog a závislosti všeobecne. Mohla by sa riešiť aj stigmatizácia spojená s užívaním drog, a to najmä preto, že táto stigma môže mať škodlivý vplyv na psychické aj fyzické zdravie užívateľov drog, a takisto by mohla predstavovať prekážku vo vyhľadaní liečby. Účinné zvyšovanie informovanosti v súvislosti s drogami by malo byť zrozumiteľné pre deti, aby deti lepšie rozumeli rizikám a dlhodobým následkom užívania návykových látok, malo by v plnej miere využiť nové a inovačné kanály digitálnej komunikácie a malo by byť primerané miestnemu spoločenskému kontextu a potrebám cieľových skupín obyvateľstva, a takisto by malo vychádzať z informácií založených na vedeckých dôkazoch a hodnoteniach.

Prioritné oblasti na riešenie:
5.1. Preventívne opatrenia na znížovanie vystavenia drogám a zlepšenie ochrany a odolnosti najzraniteľnejších skupín v súvislosti s dlhodobými problémami/závislosťou.
5.2. Predchádzanie drogovej trestnej činnosti s osobitným zreteľom na potrebu predchádzať násiliu a znižovať korupciu.
5.3. Zvyšovanie odolnosti a znižovanie stigmy.

C) RIEŠENIE ŠKÔD SÚVISIACICH S DROGAMI

6. Zlepšiť prístup k možnostiam liečby, ktoré zodpovedajú škále zdravotných a rehabilitačných potrieb osôb, ktoré trpia škodami v dôsledku zneužívania návykových látok

Zneužívanie návykových látok je chronický a často sa vracajúci stav, ktorý môže spôsobiť značné škody nielen osobe, ktorej sa to týka, ale aj jej rodine a širšej komunite. Užívanie viacerých druhov drog je medzi užívateľmi drog bežným javom, čo môže viesť k zvýšeniu ohrozenia zdravia a takisto môže skomplikovať vykonanie účinnej intervencie. Osoby, u ktorých užívanie drog prerástlo do závislosti, často trpia psychickými problémami sprevádzanými fyzickou komorbiditou, a mnohé z nich budú zažívať aj problémy s udrжанím pravidelného zamestnania alebo istoty bývania. Dostupnosť protidrogovej liečby je však v mnohých krajinách ešte stále príliš obmedzená

a existujú prekážky, ktoré bránia začatiu s liečbou³⁵. Takisto je dôležité uvedomiť si, že protidrogová liečba musí ísť ruka v ruke s inými zdravotnými službami a podpornými sociálnymi službami. Sú potrebné komplexné a integrované služby, ktoré zneužívanie návykových látok pokladajú za problém vyžadujúci si zdravotnú starostlivosť a ktoré využívajú širokú škálu zdravotných služieb a podporných sociálnych služieb, napr. tých, ktoré sa zaoberajú potrebami v oblasti bývania, zamestnania a vzdelania. Dôležitosť týchto služieb bude narastať v dôsledku spoločenského a hospodárskeho dosahu pandémie ochorenia COVID-19.

Z týchto dôvodov je potrebné sa zaoberať prekážkami v prístupe k liečbe zabezpečením toho, aby boli zdravotnícke aj sociálne služby v dostatočnej miere dostupné a primerané potrebám skupín ich klientov. Prekážky v prístupe by sa mali zmenšiť so zreteľom na hlavné vlastnosti cieľovej skupiny, akými sú demografické faktory (napr. vek, rod, vzdelanie, kultúrne pozadie), situačné faktory (napr. chudoba, rodinné okolnosti, sociálne okolie, migrácia) a osobné faktory (napr. fyzické a duševné zdravie, duševná pohoda). Malo by sa zväžiť aj poradenstvo a liečba zohľadňujúce špecifické potreby detí.

Po druhé sa musia vykonať opatrenia na lepšiu identifikáciu a riešenie prekážok, ktorým čelia ženy³⁶ pri svojej účasti na liečebných a rehabilitačných službách a zotrvaní v nej. K týmto prekážkam patrí aj domáce násilie, trauma, stigma, fyzické a duševné problémy, tehotenstvo a problémy so starostlivosťou o deti, ktoré sa môžu zhoršovať v dôsledku vyššie uvedených demografických, situačných a osobných faktorov. Účinné poskytovanie služieb by malo byť citlivé na osobitné potreby a životné skúsenosti žien, ktoré majú problémy s drogami, malo by brať ohľad na to, že vzorce užívania drog a problémy môžu byť iné ako u mužov vrátane možného vyššieho výskytu problémov spojených s užívaním liekov na predpis. Takisto je potrebné zväžiť možnosti služieb alebo iných osobitných opatrení zameraných len na ženy, napr. úzko spolupracujúce partnerstvá s poskytovateľmi starostlivosti a služby pracujúce so zraniteľnými ženami alebo s obeťami domáceho násillia.

Po tretie by sa mala zohľadniť očividná rôznorodosť užívateľov drog a mali by sa vykonať opatrenia v rámci poskytovania služieb, ktoré sa môžu zaoberať touto rôznorodosťou a vychádzať z potrieb rozličných skupín v súvislosti s užívaním drog. Osobitné skupiny s komplexnejšími potrebami zahŕňajú: starnúcu časť obyvateľstva tvorenú dlhodobými užívateľmi návykových látok, osoby s komorbiditou problémov v oblasti duševného zdravia a zneužívania návykových látok, bezdomovcov a zraniteľné ženy. Na účinnú prácu s týmito skupinami sú potrebné modely starostlivosti, ktoré zohľadňujú potrebu partnerstiev medzi poskytovateľmi zdravotnej a sociálnej starostlivosti a skupinami pacientov/opatrovateľov.

Prioritné oblasti na riešenie:
6.1. Prístup k liečbe a rehabilitácii založeným na individuálnych potrebách.
6.2. Liečba zaoberajúca sa osobitnými potrebami žien.

³⁵ Tento fakt sa uznáva na medzinárodnej úrovni, pričom posilnenie prevencie a liečby zneužívania návykových látok je zahrnuté v cieľoch OSN v oblasti udržateľného rozvoja (ako cieľ č. 3.5.).

³⁶ V súlade s oznámením Komisie z 5. 3. 2020 Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 [COM(2020) 152].

7. Zvýšiť účinnosť intervencie na zníženie ohrozenia a škôd s cieľom chrániť zdravie užívateľov drog a verejnosti

Na ochranu užívateľov drog a verejnosti pred škodami spojenými s užívaním drog je potrebný rámec intervencie v rozličných oblastiach predstavujúcich možné škody a ohrozenie, ktorý môže v priebehu času pomôcť dosiahnuť lepšie výsledky v zdravotnej a sociálnej oblasti. Súčasťou dôležitých možných cieľov v tejto oblasti sú opatrenia na zníženie rizika infekcií HIV/AIDS alebo vírusovej hepatitídy medzi osobami, ktoré drogy užívajú injekčne, predchádzanie predávkovaniu, ako aj prístupov, ktoré vyzývajú užívateľov drog, aby si osvojili menej rizikové správanie, a prístupov na podporu zdravotných a bezpečnostných cieľov. Dôležitým problémom je aj dlhodobý účinok užívania drog na mladý mozog, ktorý sa ešte stále vyvíja, napr. u dospievajúcich. Mali by sa posilniť opatrenia na obmedzenie rizika dopravných nehôd medzi osobami, ktoré jazdia pod vplyvom drog alebo pod kombinovaným vplyvom drog a alkoholu. V rámci rámca na zníženie škôd by sa malo prioritne zamerať na ponúkanie alternatív k donucovacím opatreniam, ktoré môžu pomôcť znížiť úroveň zneužívania návykových látok, ako aj mieru recidívy a finančnú a administratívnu záťaž a sociálne náklady.

Je preto potrebné rozšíriť iniciatívy na zníženie škôd. Programy výmeny injekčných ihliel a striekačiek, substitučná liečba opioidmi, aplikačné miestnosti a iné preukázateľne účinné inovačné opatrenia na zníženie škôd, ako aj dostupné testovanie na vírus hepatitídy C (HCV) môžu predstavovať účinnú intervenciu, ktorá predchádza infekciám prenášaným krvou medzi užívateľmi drog. Toto sú najdôležitejšie intervencie zamerané na ukončenie epidémie HIV/AIDS a eliminovanie vírusovej hepatitídy, ktoré predstavujú hrozbu medzi osobami, ktoré drogy užívajú injekčne, keďže zabraňujú novým infekciám a poskytujú príležitosť osloviť vysoko rizikové skupiny obyvateľstva s testovaním a napojiť ich na starostlivosť.

Po druhé môže mať zneužívanie kontrolovaných liekov na lekárske predpis dosah na osoby vo všetkých oblastiach života, z rôzneho prostredia a rôznych komunít. Dôvodom na obavy je najmä zneužívanie substitučných drog na liečbu závislosti od opioidov z ich zamýšľaného použitia v protidrogovej liečbe na iné ako zdravotnícke účely a ich predaj na nelegálnych trhoch s drogami. Existujú však aj obavy v súvislosti s možným zneužívaním iných psychoaktívnych liekov, najmä liekov na tlákanie bolesti. Znepokojujúci je aj fakt, že liečivé látky sa niekedy vyrábajú alebo získavajú nelegálne z internetových zdrojov mimo EÚ. Užívanie zneužitých látok sa spája so smrteľnými prípadmi predávkovania aj prípadmi predávkovania bez smrteľných následkov a zvýšeným výskytom závislostí, najmä závislosti od opioidov. Zároveň je však dôležité, aby prístupy v tejto oblasti zabezpečili dostupnosť liekov a iných kontrolovaných látok na náležité terapeutické a vedecké účely.

Po tretie by sa v rámci spolupráce s tretími krajinami, regiónmi a príslušnými regionálnymi organizáciami mali riešiť aj zdravotné aspekty problému s drogami, a to najmä vplyv intervencií na zníženie dopytu a ponuky na užívateľov drog a verejnosť. Liečba, znižovanie škôd a alternatívy k donucovacím sankciám by mali byť stálymi bodmi programu cieleného dialógu o drogách s tretími krajinami alebo regiónmi, kde takéto opatrenia ešte nie sú zavedené.

Po štvrté jazdenie pod vplyvom drog je problém ohrozujúci bezpečnosť cestnej premávky, pretože narušuje schopnosť viesť vozidlo a zvyšuje riziko nehôd. Viac úsilia je potrebné venovať zlepšeniu testovania vodičov pod vplyvom drog. Okrem toho je potrebné aj zvyšovanie informovanosti s cieľom zdôrazniť riziká jazdy, pri ktorej sú schopnosti znížené v dôsledku užívania drog. V tejto oblasti je potrebný ďalší výskum a vývoj s cieľom identifikovať a hodnotiť účinné politické a operačné opatrenia vrátane vývoja metód testovania a lacnejších nástrojov na detekciu drog.

Po piate, aj keď všetky členské štáty používajú najmenej jedno opatrenie, ktoré sa považuje za alternatívu k donucovacím sankciám³⁷, je potrebné zvýšiť úsilie a lepšie začleniť vykonávanie účinných alternatív k donucovacím sankciám voči páchatelom užívajúcim drogy. V tejto oblasti sú potrebné ucelenejšie a podrobnejšie údaje.

Po šieste predávkovanie a iné formy odvrátiteľnej úmrtnosti súvisiace s užívaním drog predstavujú najväčšiu škodu spôsobenú užívaním drog³⁸. Účinná intervencia na zníženie prípadov predávkovania drogami naďalej predstavuje významný nedostatok v súčasných opatreniach, keďže počet smrteľných prípadov predávkovania drogami je v mnohých krajinách stále vysoký a v niektorých sa dokonca zvyšuje. Napriek niektorým potenciálne dôležitým nedávnym pokrokom, napr. rozšíreniu používania antagonistických látok opioidných receptorov, ako je naloxón, je zabezpečenie ich dostupnosti a podporovanie ich primeraného používania pri reakcii alebo intervencii v súvislosti s predávkovaním drogami naďalej mimoriadne dôležité. Navyše sa ukázali ďalšie problémy so získaním komplexných údajov o smrteľných prípadoch predávkovania v EÚ z dôvodov, ktoré zahŕňajú systematické nedostatočné oznamovanie, nedostatočnú toxikologickú kapacitu a procesy registrácie, ktoré vedú k oneskorenému oznamovaniu.

Prioritné oblasti na riešenie:
7.1. Infekčné choroby súvisiace s drogami.
7.2. Zneužívanie liekov a prístup ku kontrolovaným látkam určeným výlučne na lekárske a vedecké účely a ich možné zneužitie.
7.3. Medzinárodná spolupráca so zreteľom na ochranu zdravia užívateľov drog.
7.4. Jazda so zhoršenými schopnosťami pod vplyvom drog.
7.5. Alternatívy k donucovacím sankciám.
7.6. Predávkovanie a úmrtia súvisiace s drogami.

³⁷ Alternatívy k donucovacím opatreniam sú vymedzené ako opatrenia, ktorých súčasťou je nejaký rehabilitačný prvok, alebo ktoré nepredstavujú intervenciu (napr. rozhodnutie neobviniť alebo trestne nestíhať), ako aj opatrenia používané namiesto väzenia alebo inej formy trestu (napr. podmienený trest s nariadením protidrogovej liečby). Pozri závery Rady z marca 2018 o alternatívach k donucovacím sankciám, 6931/18.

³⁸ V roku 2017 bolo v EÚ zaznamenaných minimálne 8 238 smrteľných prípadov predávkovania v dôsledku užívania jednej alebo viacerých nelegálnych drog. Pozri európsku správu o drogách, EMCDDA (2019), s. 79.

8. Vyvinúť vyvážený a komplexný prístup v súvislosti s užívaním drog vo väzeniach (znižujú dopyt a obmedzujú ponuku)

Užívatelia drog tvoria veľkú časť väzenskej populácie. Prevažná časť väzňov v určitom období svojho života užívala nelegálne drogy a môže vykazovať chronické a problémové vzorce užívania drog. Aj keď niektorí jednotlivci po príchode do väzenia prestanú užívať drogy alebo ich užívajú v menšej miere, iní počas uväznenia drogy začnú užívať alebo začnú vykazovať škodlivejšie vzorce správania. Väzni okrem vysokej miery problémov s drogami trpia zhoršeným zdravím v porovnaní so všeobecnou populáciou, vyššou mierou výskytu infekcií prenášaných krvou a duševných chorôb. Riziko úmrtia v dôsledku predávkovania drogami u užívateľov opioidov významne narastá v období po ich prepustení z väzenia, a to v dôsledku vysokej miery opätovného začatia užívania a nižšej tolerancie na opioidy. Mali by sa identifikovať a narušiť rozsiahle kanály na dodávanie drog do väzení a osoby, ktoré sú zapojené do udržiavania týchto kanálov.

Páchateľom trestných činov užívajúcim drogy sa preto musí poskytovať kontinuálna liečba, rehabilitácia a rekonvalescencia nielen počas toho, keď sú vo väzení, ale aj potom, čo ho opustia, a nakoniec je dôležité podporovať aj ich opätovné začlenenie do spoločnosti. Vyvinutie kontinuálneho modelu starostlivosti primeraného pre každý členský štát a väzenské prostredie a probačné služby by mohlo byť zásadné pri umožnení prístupu väzňov k rozsiahlej podpore, ktorú potrebujú na dosiahnutie svojich osobných liečebných cieľov vo väzení, a pre zníženie rizika a podporu pokračujúcej účasti na liečebných a rehabilitačných službách po odpykaní trestu.

Po druhé by malo byť prioritou narušenie kanálov na dodávanie drog (a iných nelegálnych predmetov) do väzení a identifikácia osôb, ktoré sa na nich podieľajú. V tomto kontexte by mohli základ účinnnej intervencie vytvoriť spolupráca s orgánmi presadzovania práva, zdieľanie informácií, boj proti korupcii, používanie spravodajstva a testovanie na prítomnosť drog.

Prioritné oblasti na riešenie:
8.1. Kontinuita starostlivosti vo väzení a probačné služby.
8.2. Obmedziť ponuku drog vo väzeniach.

IV. Správa, vykonávanie a monitorovanie protidrogového programu EÚ

Protidrogový program EÚ sprevádza akčný plán na boj proti drogám na rovnaké obdobie, ktorého cieľom je premeniť strategické priority tohto programu na konkrétne operačné opatrenia a činnosti. V akčnom pláne na boj proti drogám sú spojené vnútorné aj vonkajšie aspekty, ktoré sú potrebné na vykonávanie cieľov protidrogového programu EÚ. Opatrenia plánované v akčnom pláne na boj proti drogám by so zreteľom na zlepšenie bezpečnosti a zdravia v kontexte drogovej problematiky mali prispieť aj k vykonávaniu stratégie EÚ pre bezpečnostnú úniu a príslušných cieľov Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

Obrázok 1 zobrazuje hlavných aktérov zapojených do protidrogovej politiky – stanovenia a prispievania k stanoveniu politických priorít v protidrogovom programe EÚ; vykonávania: taktického a operačného – pokiaľ ide o vykonávanie prioritných opatrení

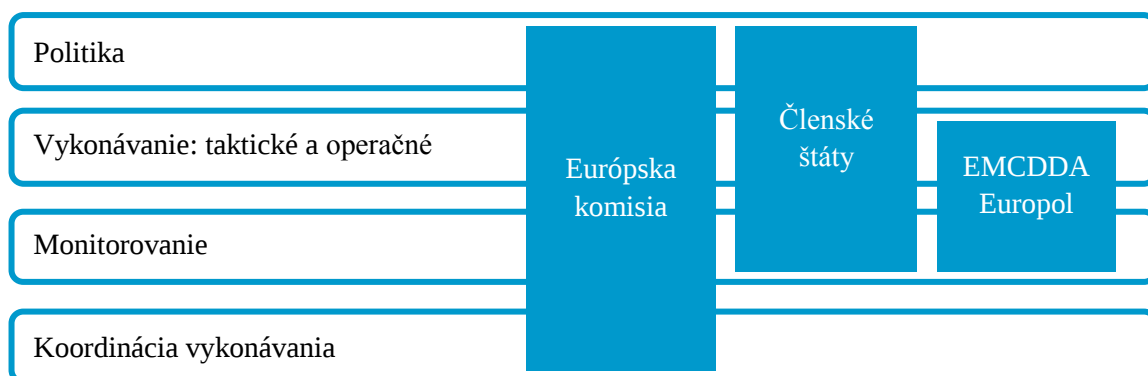
akčného plánu na boj proti drogám; monitorovania – podpora zaznamenávania dosiahnutého pokroku; a koordinácie vykonávania.

Je nevyhnutná lepšia koordinácia v rámci inštitúcií, orgánov a príslušných agentúr EÚ, členských štátov a občianskej spoločnosti aj medzi nimi. Okrem toho je potrebná aj intenzívnejšia medzinárodná spolupráca medzi EÚ a tretími krajinami a regiónmi a medzinárodnými organizáciami a orgánmi, a to aj na mnohostrannej úrovni, aby bolo možné uskutočňovať prístupy a ciele protidrogového programu EÚ³⁹. Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) zohráva kľúčovú úlohu pri podporovaní tohto úsilia, a to aj prostredníctvom delegácií EÚ a nástrojov spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP), akými sú misie a operácie spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP) a sieť odborníkov na boj proti terorizmu/bezpečnosť.

Ďalej by sa mala zabezpečiť aj účasť Fóra občianskej spoločnosti pre boj proti drogám na vykonávaní, hodnotení a poskytovaní podnetov v súvislosti s vývojom protidrogových politík na úrovni EÚ aj na medzinárodnej úrovni.

Európska komisia vykoná nezávislé hodnotenie protidrogového programu EÚ a akčného plánu na boj proti drogám pred uplynutím ich obdobia v roku 2025, pričom zohľadní podnety od všetkých aktérov zapojených do správy, ako aj príslušných zainteresovaných strán, a so zreteľom na budúci vývoj protidrogovej politiky EÚ.

Obrázok 1: Štyri úrovne správy

Prostriedky by sa mali smerovať proporcionálne k tým strategickým prioritám, oblastiam a intervenciám, u ktorých je najvyššia pravdepodobnosť, že budú viesť k naplneniu cieľov protidrogového programu EÚ na úrovni EÚ, ako aj vnútroštátnej a miestnej úrovni. Je preto dôležité nájsť spôsob merania celkovej účinnosti reakcie na problém s drogami. Finančné prostriedky na podporu priorít stanovených v tomto programe by sa mali prideliť z medziodvetvových zdrojov financovania EÚ, najmä vrátane Fondu pre vnútornú bezpečnosť, programu EU4Health, Európskeho sociálneho fondu+, programu Spravodlivosť, časti programu Horizont Európa zameranej na bezpečnostný výskum, fondov politiky súdržnosti, programu Digitálna Európa a programu Práva a hodnoty.

Monitorovanie pokroku pri vykonávaní protidrogového programu EÚ a akčného plánu na boj proti drogám bude prebiehať s podporou koordinovaného systému monitorovania,

³⁹ Priradenie akcií členským štátom v akčnom pláne na boj proti drogám nemá vplyv na rozdelenie kompetencií uvedené v zmluvách, najmä pokiaľ ide o vonkajšiu činnosť týkajúcu sa protidrogovej politiky.

hodnotenia a výskumu. Úroveň pokroku dosiahnutého pri naplňaní strategických priorít a príslušných opatrení stanovených v akčnom pláne na boj proti drogám sa bude určovať pomocou ukazovateľov výkonnosti pre každú strategickú prioritu⁴⁰. Európska komisia bude s podporou EMCDDA a iných príslušných agentúr a orgánov EÚ monitorovať a koordinovať vykonávanie protidrogového programu EÚ.

V. Záver

Komisia kladie odpoveď EÚ na organizovaný zločin a problémy s drogami do centra politického programu EÚ a riadi nový strategický prístup v oblasti boja proti drogám. Spolupráca bude prvoradá. Bude nevyhnutná čoraz intenzívnejšia spolupráca medzi všetkými aktérmi, ako aj medzi orgánmi na miestnej a vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ. Budeme naďalej spájať sily so svojimi svetovými partnermi. Na úrovni EÚ bude Komisia stimulovať úlohu EMCDDA s cieľom zabezpečiť, aby mala táto agentúra významnejšiu úlohu vo všetkých prioritách protidrogovej politiky. Komisia vyzýva Radu a Európsky parlament, aby schválili protidrogový program EÚ a akčný plán na boj proti drogám a aby v plnej miere podporili a využili potenciál všetkých stanovených strategických priorít. Toto je spoločné úsilie v prospech všetkých občanov.

⁴⁰ Pozri prílohu 2.